սեմ մի խօսք, որ դարձեալ իրաւացի է, դպրոցի գումարը անմահացաւ, որովհետև երբ և իցէ մի ազգասէր հոգաբարձուի գրպանը մտնելու էր ու դուրս չէր գալու. (այսպիսի օրինակներ անթիւ են. Ղուբայի եկեղեցւոյ գումարը մօտ 4000 ր. Նախկին երեցփոխան պ. Վաքիլևանցը անոյշ չարեց) բացի դրանից Ղուբայի հայ վաճառականները այժմ բաւական լաւ վիճակի մէջ են և չատ հեշտութեամբ կարող են տարեկան մի քանի հարիւր րուբլ նուիրել դպրոցին, եթէ նրանց խնդրող, դրդող լինի. ուստի պ. հոգաբարձուները քան թէ ինտրիգաներով են պարապում՝ բարւոք չէ՞ որ տարենը մի երկու օր նեղութիւն կրեն փող ժողովելու։

Ս.

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ

Ապրիլի 25

Յունական և ոչ Հայկական եկեղեցին Ապրիլի 23-ին կատարում է Ս. Գէորգի տօնը։ Մեր քաղաքի հայ հասարակութիւնը այնպէս նախապաշարված է թէ այդ օրը ով որ յանդգնի ֆիզիքապէս գործել, աշխատել, նա անպատճառ կայլանդակվի, կը ծավի վրէժխնդիր սրբից, դորա համար և Ս. Գէորգի տօնը մեր մէջ կոչվում է ծ ը ռ ա տ օ ն։ (Մի և նոյն նախապաշարմունքը, որքան մեզ յայտնի է, տիրում է նմանապէս Երզրումի, Ղարսի, Ալէքսանդրապոլի և Ախալքալաքի հայերի մէջն էլ)։ Այդպիսի մեծ փտանգից, ծավելուց, ազատվելու համար կանայք, նա մանաւանդ յղիները, այդ օրը ոչ մի գործի ձեռք չեն զարնում, վախենալով ծռել իրանց ձեռքերը, ոտքերը կամ պարանոցները, և մոմեր առած խումբ խումբ դիմում են յունական եկեղեցին վրէժառու սրբի գութը չարժելու, իսկ այր մարդիկ ցոցելով իրանց կրպակները դատարկաշրջիկ են լինում բաղերում և փողոցներում։

Ո՞վ պէտք է առաջն առնէ ժողովրդական այդպիսի տգէտ և վնասակար նախապաշարմունքներին, ո՞վ պէտք է աշխատի բանալ ժողովրդի աչքը, ո՞վ—եթէ ոչ, իմ կարծիքով, մեր տէր-հայրերը և մեր ժողովրդական ուսուցիչները։ Բայց կատարում են դոքա իրանց սուրբ պարտականութիւնը.—պէտք է ճշմարիտը խոստովանիլ—ոչ, ինչու համար մեր տէրտէրները իրանց քարոզներով միշտ պահանջում են միզանից պահեցողութիւն, ծոմ և ապաշխարութիւն, ինչու մեզ միշտ սպառնում են դևերով և դժոխքի տանջանքներով, ինչու մեզ զզվեցնում են միջնադարեան փտած և հնացած գաղափարներով, ինչու, ասում ենք, յիմարաբար և անտեղի յարձակվում են դարուսբը հակա-քրիստոնէական ոգու վրա և չեն հալածում ժողովրդական նախապաշարմունքները, չեն քարոզում, չեն հասկացնում ժողովրդին, որ սուրբին անհնարելի է վրէժխնդրական ոգի ունենալ, թէ սուրբը այնպիսի բռնակալ և դաժան դեսպոտ չէ, որ իր տօնի օրը աշխատողների մարմինները այլանդակէ, նոցա կուրացնէ և կաղացնէ. հայրեր, յայտնեցէք ժողովրդին որ սուրբերը մինչև անգամ իրանց քարկոծողների, իրանց տանջողների համար աղօթում էին. ուսուցէք ժողովրդին թէ կիրակի օրը, որ նուիրված է Աստուծոյ, մենք առանց երկիւղի ամեն գործ էլ անում ենք և բարի ողորմած Աստուածը դորա համար մեզ չի պատժի, ինչու համար, սուրբը որ Աստուծոյ ծառան է, պէտք է պատժէ և վնասէ, այսպէս կոչված, տօնազանցներին. վերջապէս դուք, քահանայք, համոզեցէք ամբոխին որ ճշմարիտ հաւատը կամ յարգանքը պէտք է առաջ գայ ոչ թէ երկիւղից, վախից, այլ—սէրից։ (Բայց հոգեորականներին թերևս աւելի ձեռնտու է նախապաշարված ժողովուրդ ունենալ)։

Իսկ մեր ժողովրդական ուսուցիչները մարտնչում են արդեօք հասարակութեան այդպիսի սնոտիապաշտութիւնների դէմ, կարողացել են գոնեայ իրանց յանձնված աշակերտների սրտից և մտքից արմատախիլ անել այդպիսի վնասակար տգիտութիւնները.—այստեղ էլ պէտք է ամօթով և կարմրելով խոստովանել որ մեք մեր պարտքը չենք կատարել և չենք ճանաչել. տգիտութիւնը, նախապաշարմունքը իրաւ լոյսի հզօր թշնամիներն են, բայց և ուսումնարաններն էլ զօրաւոր գործիքներ են այդ հզօր թշնամին խորտակելու և ոչնչացնելու։ Ցաւալի է ասել որ մեր ուսումնարանները ոչ թէ միայն անուշադիր են դէպի ժողովրդական նախապաշարմունքները, այլ և իրանք իրանց կողմից օգնում են այդպիսի նախապաշարմունքներին աւելի և աւելի հաստատ արմատ ձգելու ժողովրդեան մէջ։ Ահա թէ ինչպէս, այդպիսի օրերում աշակերտների մեծ մասը, համարեա կէսը, բացակայ է լինում ուսումնարանից և պ.պ. ուսուցիչները չեն ուզում գլխացաւ քաշել և ներկայ գտնվող կէսի համար դասախօսել և նրանց էլ տուն են արձակում, չը մտածելով թէ այդ որքան վատ հետևանք է ունենում, որովհետև այդպէսով աշակերտներին կարծել կը տան թէ ուսուցիչներն էլ հաւատում են ծռատօնին, թէ նոքա էլ իրանց նման վախենում են ծռվել և այլանդակվել որ չեն դասախօսում, այդպէս չի համոզվի և ամբոխն էլ։

Իսկ մեր կարծիքով փոխանակ եկող աշակերտներին տուն ուղարկելու, ուսուցիչները պարտական են չը նայելով նրանց սակաւաթւութեանը դասախօսել և գործնականապէս ցոյց տալ աշակերտներին, որ իրանք ահա դասարանում նկարում են, երգում և գրում, բայց ոչ մէկի ձեռքը և բերանը չէ ծռվում, ոչ մէկի դէմքը չէ կերպարանափոխվում և այլն։

Քահանաներ և ուսուցիչներ պարտքերս չենք կատարում։

Գ.

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

12-ին ապրիլի

Այս քանի ժամանակներս «Մշակ» և «Մեղու Հայաստանի» լրագրներում երևեցան թղթակցութիւններ մեր քաղաքից, որ վերաբերում էին խսկապէս մեր Նախիջևան գաւառի ջրի պակասութեանն և եղած ջրերի վրա ջրպետ կարգելու կարևոր և միանգամայն Նախիջևանի համար հացի խնդիրներին։

«Մշակում» յարգելի Օտարականը իր օտար աչքերով օրինաւոր և իրաւացի կերպով նկատել էր Նախիջևանին ներկայ տարում սպառնացող թանկութեան պատճառները։ Նա տեսնում է, թէ ինչպէս այս 5—6 տարի ջրպետութեան պաշտօնը ստանձնած է մի թուրք քալլրալի, որ իր քէփի և անսահման իշխանութեան տակ ձգելով Նախիջևանի ջրերի իրաւունքը, սկսում է կեղեքել միամիտ ժողովուրդը։ Այդ անում է նա չատ ճարպկութեամբ և հնատոսութեամբ,—չատերին իր հետ մանաւած կողակներով սպառնալիքներ է տալիս և ծեծում, չատերին չողոքորթում և կթում է պարսկական յատուկ միջոցներով և չատերի բերանը մի կտոր լաշ ձգելով.—Բայց ինչու մինչև հիմայ վարում է նա այդ պաշտօնը, մինչդեռ ուրիշ երկրներում այդ պաշտօնը յանձնում են այնպիսի մարդկանց որոնք յայտնի են լինում ժողովրդի մէջ իբրև յարգելի, արդարադատ և անշահասէր մարդիկ։ Որովհետև մինչ հիմայ նա իր նացուկն որոնել և որոնում է կաշառակերների մէջ, ուր մի այսպիսի ժողովրդի բողոքները, ինչպէս է Նախիջևանի ժողովուրդը, միշտ մնացել և մնում են ձայն բարբառոյ յանապատի։

Այս քանի չարաթ է Նախիջևանի ժողովուրդը հաւաքվում է ջրպետ ընտրելու։ Ամեն օր գալիս է խեղճ գիւղացին քաղաքը, երեսի վրա թողնելով իր բոլոր երկրագործական աշխատանքը։ Հիմայ գիւղացու ամեն մի ժամը ոսկի արժէ։ Այժմս գիւղացու այն ժամն է, որ իր հացը բահը գետին խփելով է ծամում, որ չանցնի տնկարկութեան ժամանակը, չանցնի կտաւատ և կորչակ ցանելու միջոցը—հիմայ նա այդ ամենը թողնում գալիս է որ իր ցանքերին կենդանութիւն տուող ջրին ջրպետ ընտրէ...

Գալիս գնում է ամեն օր ժողովուրդը, և դարձեալ գոռում, կոչում, բողոքում է, թէ մեզ քարլայի խմայիլը ջրպետ հարկաւոր չէ... բայց անարդար մարդիկ և հիմայ չեն կամենում լսել նրա արդար բողոքներին։ Չեն կամենում ազատել խեղճ ժողովուրդը մի մարդու ձեռից, որ ակներև հարստահարում է նրան... Չէ, բարի մարդիկ, լաւ բան չէ ձեր արածը—այդ մարդը վաղ թէ ուշ պէտք է թողնէ այդ պաշտօնը, դուք մի զոհէք մի ժողովուրդ մէկի հաճութեան, որ չուտ կը հեռանայ ասպարիզից։ Մտաբերեցէք ժողովուրդը, որի բարօրութիւնից կախուած է թէ քաղաքի թէ գաւառի և թէ ամենի երջանկութիւնը։

Իսկ դուք, նախիջևանցիք, լաւ նայեցէք.—այս տարի, որ այդքան դժուարութիւններ կրում էք, նրանից է, որ ձեր ամբարները չը լցուեցան ձեր մարգարիտ ցորենով, որ սրանից մի քանի տարի առաջ կերակրում էր ոչ միայն ձեր քաղաքը, այլ և Օրդուպատ և Ագուլիսը և ուրիշ չատ տեղեր—նրանից՝ որ դուք ձեր սեփականութիւնը ձեր լռութեամբ և ձեր անհոգատարութեամբ վաճառել էիք մի մարդու, որ հիմայ ձեզ թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս տանջում է։ Եւ վերջապէս այդ ամենը նրանից է, որ ձեր բարի ջրպետը ձեր սեփական ջուրը վաճառեց թուրքեկերին, որ ռռոգեն իրանց արտ ու անդաստանը պարտէզ ու այգին։ Ցեսել կրել էք այս ամենը և կարծեմ փորձուած էլ պէտք է լինէք, որ այս անգամ էլ ձեր իրաւունքը և ձեր սեփականութիւնը չը վաճառէք այդպիսի մոլեռանդների։

«Մեղուի» մէջ արժանապատիւ հայր Դովմանանը նոյնպէս ակնարկում է գաւառիս նուազ ջրաբաշխութեան պատճառները։—Նախիջևանի Ջայ կոչուած գետակի ջուրը բաւական չէ ոռոգելու այս տեղի ցանքը, որ տարուայ երկու ամիսներում համարեա ցամաքում է և Եղիայի երաշտութեան հասցնում նախիջևանցոց։ Ի՞նչով կառնուի այս չարեաց առաջը։ Դրա համար արժանապատիւ նամակագիրը մի յարմար առաջարկութիւն է անում նախիջևանցոց, որ միանայ ամբողջ գաւառը և Բազարչայ կոչուած մտահոս գետը, որ հոսում է Սիւնեաց լեռներից դարձնէ դէպ այս կողմ—Նախիջևան։

Այո, չատ լաւ մտածած և արդիւնաւոր միտք է, և իրագործելը ոչ չատ դժուարին, իսկ արդիւնաւորութիւնը մեծ։ Եթէ այդ գետը դէպ Նախիջևան անցնի, այն ժամանակ կարելի է հերկել և ցանել Գիւղնութու ամբողջ դաչտը, որ այսքան տարի ամուլ մնացել է, կարելի է մչակել մեծ հողեր Նախիջևանի մօտ և այն ժամանակ Նախիջևանը կը նորոգուի իր փլատակներով և կը դառնայ նոյն վաղեմի նոյեան դրախտավայրերը, որ չատ ցանկալի է ինձ և իմ համաքաղաքացիներիս։

Ս. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԽԱՍԱՎ-ԻՒՐՏԻՑ

1 ապրիլի

Յօգուտ Վանի քաղցած հայերի խնդրեմ ընդունէք 41 ր. գումարը և տպէք անունները նուիրատուաց։

Գ. Լիսէցեանց 3 ր., Գէորգ Գրիգորեանց 3 ր., Գէորգ Սուլայեանց 3 ր., Ռոստոմ Բէգ-Մադաթեանց 3 ր., Գրիգոր Գեղամեանց 5 ր., Антонъ Боровскій 1 р., Կարապետ Գերմիկեանց 1 ր., Սարգիս Քալանթարեանց 1 ր., Բարսեղ Վեկիլեանց 1 ր., Н. Серафимовичъ 5 р., Е. Серафимовичъ 2 р., С. Серафимовичъ 3 р., Միքայէլ Գեղամեանց 5 ր., Արսէն Բարինեանց 3 ր., Միքայէլ Բարինեանց 1 ր., Վարդանէսեանց 1 ր.։

Ընդամէնը 41 ր.։

Գրիգոր Գրիգորեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

12 ապրիլի

Կրկին դիմելով քանի մի երիտասարդաց հաւաքեցի փոքր նուէր։ Ահա ուղարկում եմ ձեզ և խոնարհաբար խնդրեմ ընդունէք յօգուտ Վանի սովատանջ եղբայրներին. գումարն է 17 րուբլի 80 կ., երկու անգամ փոստի ծախս 80 կ. դուրս գալով, կը մնայ 17 րուբլի և խնդրեմ տպել ձեր լրագրի մէջ նուիրատուների անունները։

Ներսէս Արղարեանց 1 ր., Նիկողայոս Թէրհանցօվ 1 ր., Աւետիս Յովսէփեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 2 ր., Համբարձում Գէորգեանց 1 ր., Խաչատուր Բարայեանց 50 կ., Եփրեմ Նազարով 1 ր., Ալահվերդի Յակոբեանց 40 կ., Մկրտիչ Շամչեանց 50 կ., Անդրէաս Ս. Շահրազեանց 1 ր., Ստեփան Բաղալեանց 1 ր., Մկրտիչ Գ. Սհակեանց 1 ր., Ղուկաս Ղուկասեանց 1 ր., Գրիգոր Ռսկանեանց 1 ր., Անյայտ ոմն (պարսիկ) 1 ր., Արտեմ Սաղեանն 3 ր., Ղուկաս Բաղերով 40 կ.։ Ընդամէն է 17 ր., 80 կ.։

Սիմէօն Մ. Իսգրաչեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Բաքու, 26 մարտի

Սովատանջ եղբայրների համար մեծ ցաւով լըցուած՝ «Մշակ» պատուական լրագրի էջերում յայտարարուած այդ անտանելի սովի համար, օտարական տեղումս գտնվող ազգակիցներս նուիրատուութիւն հաւաքեցինք 200 րուբլի և նամակիս ծոցով վերոյիշեալ գումարն ստանալէն յետոյ, կը խնդրեմք խոնարհաբար որտեղ հարկըն է հասցնէք և ձեր պատուական լրագրում ի միամտութիւն նուիրատուների անուններն տըպէք։

Ալէքսանդր Ալամեանց 10 ր., Անյայտ ոմն 35 ր., Ղազար Յակոբեանց 11 ր. 25 կ., Թուման Զարաաֆեանց 10 ր., Առաքել Մնացականեանց 10 ր., Ողորմիր տէր 11 ր. 25 կ., Յակոբ Սափաբեանց 11 ր. 25 կ., Անդրէ Սեւրուգին 7 ր. 50 կ., Գանրար Տէր-Միքայելեանց 7 ր. 50 կ., Յովսէփ Ժանով 6 ր. 12 1/2 կ., Սարգիս Իւանեանց 6 ր., Յակոբ Շահնազարեանց 5 ր. 62 1/2 կ., Յովհաննէս Վանեանց 5 ր. 62 1/2 կ., Ներսէս Տէր-Զաքարեանց 5 ր. 62 1/2 կ., Իսահակ Մելիք-Յովսէփեանց 5 ր., Եփրեմ Ջաւատեանց 5 ր., Միքայէլ Ազարաբայեանց 4 ր. 87 1/2 կ., Գրիգոր Յովսէփեանց 3 ր. 75 կ., Աւետիս Յովսէփեանց 3 ր. 75 կ., Միրզա Պարոնեանց 3 ր. 75 կ., Մահտեսի Սողոմոն Բատալեանց 3 ր. 75 կ., Դաւիթ Յովսէփեանց 3 ր. 75 կ., Յովհաննէս Բարաթչեանց 3 ր. 75 կ., Կարապետ Ներսէսեանց 3 ր 75 կ., Իւան Խալղուլեանց 3 ր., Աստուածատուր Տէր-Օհանեանց 1 ր. 87 1/2 կ., Յովսէփ Ղուկասեանց 1 ր. 87 1/2 կ., Ստեփանոս Յարութիւնեանց 1 ր, 87 1/2 կ., Գաբրիէլ Յարութիւնեանց 1 ր. 87 1/2 կ., Դաւիթ Շահկալտեանց 1 ր. 87 1/2 կ., Արտեմ Սարաջով 1 ր. 12 1/2 կ., Անյայտ ոմն 1 ր. 12 1/2 կ., Տէր-Իսահակ Ամբարջեանց 75 կ., Աւագ Իսգրաչեանց 75 կ., որոյ գումարն է 200 ռուբլի։

Ղազար Յակոբեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գրիգոր Արծրունու դասախօսութիւնը իրանից անկախ պատճառներով ուրբաթ օր, մայիսի 16-ին դեռ ևս լինելու չէ և դարձեալ յետ է գցվում։ Իր ժամանակին կը յայտնենք «Մշակի» մէջ երբ կը որոշվի դասախօսութեան օրը։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ ապրիլ ամսի 26-ին հայ թատրոնասէրների խումբը ներկայացրեց մարգասիրական ընկերութեան դահլիճում յօգուտ Վանայ սովատանջների «Վարդանանց պատերազմ»։ Ներկայացումը թէև թոյլ անցաւ, բայց հասարակութիւնը ներողամտութիւն ցոյց տուեց ի նկատի ունենալով ներկայացման նպատակը։»

—

Մեզ գրում են, ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ. «Ապրիլի վերջին օրերում հացի գինը բարձրացաւ մինչև 9 րուբլ. այդ չը տեսնված թանգութիւնը գրգռեց վաճառականների չահասիրութիւնը, որոնք չտապեցին, զանազան կողմերից ալիւր բերել. միւս կողմիցն էլ չարչիները բացարեցին իրանց փակված ամբարների դռները, և այսպիսով հացի գինը իջաւ մինչև 5 և 4 1/2 րուբլի։ Պատմում են, թէ տեղիս երևելի կալուածատէր խանը, չը կամենալով որ հացի գինը իջնի, ցանկութիւն էր յայտնել ինքն գնել բոլոր հրապարակի վրա գտնվող ալիւրը, իսկ այդ չաջողվեցաւ նրան։»

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են որ ապրիլի 27-ին խիստ տխուր կերպով Ս. Գէորգ եկեղեցում կատարվեցաւ սրբազան Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազովսկու հոգեհանգիստը։ Ժողովրդից ներկայ էին չատ փոքր թւով մարդիկ։ Տեղիս յաջորդ վարդապետը վերջապէս գնաց Էջմիածին և Նախիջևանի երկպառակութիւնները առժամանակ գոնէ դադարեցան։ Ցանկալի կը լինէր, եթէ Էջմիածինը նախիջևանցիների պահանջներին յարմար մի յաջորդ նշանակէր։

—

Մեզ գրում են ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ, որ մայիսի 2-ին, Վաղարշապատի սրիկաների և օչականցիների մէջ պատահեցաւ մի սարսափելի կռիւ։ Կռիւը այն աստիճան կատաղի էր, որ իւրաքանչիւր կողմից երեսուն հոգուց աւելի վիրաւորվեցան։ Մի քանիսը այնպիսի սաստիկ վէրքեր են ստացել, որ հազիւ թէ կարող են ապրել։ Եթէ պօլիցիան ուշ հասնելու լինէր, գործը կարող էր աւելի վատ կերպարանք ստանալ։ Ցաւալին այն է, որ այդ անցքը պատահեցաւ Ս. Էջմիածնի վանքի պարիսպների մէջ, և վարդապետները հեռու կանգնած, զուարճանում էին այս տեսարանով։ Կռւի պատճառը որպէս պատմում են, միրաւի (ջրաբաշխի) ընտրութիւնն է եղել, որ երկպառակութիւն էր պատճառել երկու գիւղերի հասարակութեան մէջ, որոնք երկուսն էլ պատկանում են Ս. Էջմիածնին։

--

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են, որ հացը օրըստօրէ թանգանում է. կորեկի մի խալվարը (30 պուդ), որ առաջ արժէր 2—3 րուբլ, այժմ 150 րուբլով չէ ճարվում. ցորենի խալվարը ծախվում է 200 րուբլով. միւս պաչարեղէնները դրանց համեմատ թանգ են։ Ալաշկերտի և Բայազէտի կողմերից չատ հայ գաղթականներ անցել են Իգդիրի կողմերը և մուրացկանութիւն են անում. Նրանք գանգատվում են Ս. Օհաննու վանքի վանահայրից և Կ. Պօլսի սովելոց մասնաժողովի ներկայացու-

ցիչներից, որոնք այնքան սակաւ կարողանում են լցուցանել սովատանջ ժողովրդի պէտքերը, որ հազիւ թէ կարելի է լինում պահպանել ժողովրդի կեանքը, և այս պատճառով նրանք թողնում են հայրենիքը և գաղթում են։

—

Մեզ գրում են Ն.-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ, որ այս կողմերի մահմետական ազգաբնակութեան դրութիւնը հացի թանգութեան պատճառով աւելի անտանելի է դարձել։ Հայերը փողեր հաւաքելով, հոգաբարձութիւններ կազմելով, և այլ այսպիսի միջոցներով օգնում են միմեանց, բայց մահմետականների մէջ այս տեսակ ձեռնարկութիւններ չը կան և խմբերով դիմում են դէպի հայերի տները և հաց են խնդրում։

—

ՄՕԶԴՕԿԻՑ մեզ գրում են, որ տեղային օրիորդաց դպրոցը չունէր սեփական տուն, իսկ այժմ պ. Պետրոս Գանջումեանը յանձն է առել իր ծախսով կառուցանել Ս. Ստեփանոս եկեղեցու գաւթում մի առանձին տուն ուսումնարանի համար։ Բացի երեք հայոց եկեղեցիներից այս քաղաքում կայ և հայ-կաթոլիկների մէկ եկեղեցի, որ ունի մինչև 30 տուն ժողովուրդ։ Դրանք չեն մասնակցում ազգային գործերում և իրանց միշտ անջատված են պահում լուսաւորչականներից։ Կենսական պիտոյքների գները չը նայելով որ համեմատաբար շատ էժան են այս քաղաքում, այսու ամենայնիւ գողութիւնները օրըստօրէ աւելանում են։

—

Մեզ գրում են ԲԱԳՈՒԻՑ. «Մարդ. ընկերութիւնը», որ իր դահլիճը տալիս է թատրոնասէրների խմբին ներկայացումների համար, խիստ անտակտ և անխիղճ կերպով է վարվում նրանց հետ։ Թատրոնասէրներին զանազան դժուարութիւնների մէջ գցելով, ընկերութիւնը ոչ միայն թուլացնում է նրանց եռանդը, այլ և շատ արգելքներ է առաջ բերում թատրոնական գործի յառաջադիմութեանը այդ քաղաքում»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ հաղորդում են, որ «Մարդ. ընկերութիւնը», որպէս թատրոնի վերաբերութեամբ, նոյնպէս և իր հիմնած ընթերցարանի վերաբերութեամբ զանազան դժուարութիւններ է ստեղծում։ Օրինակ, պահանջում է ընթերցարանին անդամ գրվել ցանկացողներից, որ նրանք նախապէս խնդիրք ներկայացնեն ընկերութեանը և ստանան նրա հաւանութիւնը։ Վերջին օրերում ընթերցարանի կանոնադրութեան յօդուածների շարքում մի յօդուած ևս աւելացաւ. Թէ ով որ ընթերցարանի գրապահին կը վիրաւորէ, լուծված կը լինի ընթերցարանի անդամակցութիւնից։ Չը գիտենք ինչ կապ ունի գրապահի անձնաւորութիւնը ընթերցարանի հետ։ Բայց եթէ նոյն ինքն գրապահը վիրաւորելու լինի ընթերցարանի անդամներին, այդ մասին կանոնադրութիւնը լռում է։

—

Մեզ գրում են ԲԱԳՈՒԻՑ, որ վերջին ժամանակներում խիստ յաճախ սպանութիւններ են կրկնվում։ Մի շաբաթվայ մէջ սպանել են մի հաջի, մի ռուսի է մի Թուրքի, որի կնոջն էլ վիրաւորել են։

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են, որ հացի թանգութիւնը օրըստօրէ սաստկանում է, թէև ցանքի ժամանակ է, բայց տակաւին ոչինչ չեն սերմանել, որովհետև ժողովուրդը իր օրեկան ապրուստը հազիւ կարողանում է հայթայթել։ Սովելոց համար կազմված մասնաժողովը դեռ ևս մի նշանաւոր գործողութիւն չէ արել, և հասարակութիւնը ցանկանում է, որ նա հաշիւ տար իր հաւաքած փողերի գործադրութեան մասին։

—

ԹԻՖԼԻՍԻ հայոց թատրոնական մշտական խմբի անդամ պ. Սուքիասեանը խնդրում է մեզ յայտնել, որ հինգշաբթի, մայիսի 15-ին իր բենեֆիսին նշանակված պիեսան իրանից անկախ պատճառներով փոփոխվում է։ Նրա տեղ կը խաղացվի «Դոն Ժուան», կոմ. 5 արար. հեղ. Մոլիերի և «Ջօտօ», վոդ. 1 արար.։ Վօդեվիլին պ. Սուքիասեանի խնդիրքով կը մասնակցեն տ. Փաշայեան-Տէր-Գրիգորեան և պ. Տէր-Գրիգորեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՎԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

—

Հայաստանի սովելոց վրայ անցեալ շաբաթ Օրը մեր հրատարակած մէկ խմբագրական յօդուածին մէջ գրած էինք թէ անգլիական մասնախումբն՝ երկու ամսէ 'ի վեր դրամ հաւաքելուն հակառակ՝ գոհացուցիչ արդիւնք մը չէր կրցած գոյացնել տակաւին։ Թայմզի վերջին թիւերէն միոյն մէջ կը տեսնեմք թէ Լէտի Սթրէնկֆօրտ ալ մեր գանգատը կընէ։ Յիշեալ լրագիրը «Քրդաստանի և Հայաստանի մէջ սով» խորագրով այս ազնուամիտ տիկնոջ մի նամակը կը հրատարակէ, յորում Լէտի Սթրէնկֆօրտ կըսէ. — «Վստահ եմ որ կը ներէք ինձ ձեր ընթերցողաց ուշադրութիւնն հրաւիրել Կ. Պոլսէն քաշուած և Թայմզի սիւնակներուն մէջ այսօր (մարտ 6) հրատարակուած հեռագրոյ մը վրայ, որ Քրդաստանի և Հայաստանի սովալլուկ ժողովրդեան աղէկտուր թշուառութիւնները կը նկարագրէ։ Քանի մը շաբաթ առաջ սոցոց օգնութիւն հասցնելու նպատակաւ կազմուած մասնախումբ մը՝ թէև Լորտ Սալիսպըրիի, Քէնթէրպըրիի Արքեպիսկոպոսին, Լորտ Շաֆթըսպըրիի, Սըր Հէնրի Ռօլինսընի և այլ նշանաւոր անձանց կողմէ հաւանութիւնն և մեծ աջակցութիւն գտած էր, մինչև ցարդ մի միայն 1100 Անգղ. ոսկի կրցաւ հաւաքել, որ կաթիլ մը ջուր է այդ թշուառութեան Ովկէանին մէջ։ Այդ երկիրները մեզնէ ո՛րչափ ալ հեռի լինին միջոցի կողմանէ, մարդասիրութեան և բարեգործութեան տեսակէտով միշտ խիստ մօտ են մեզ, և վաճառականութեան ապագայ շահուց համար ալ կարևորութիւն ունին։ Ուստի կը խնդրեմ ձեզնէ որ մեր ջանից օգնէք՝ ջերմ հրաւէր կարդալով Անգլիական ժողովրդեան, որպէս զի թէ՛ իբր քրիստոնեայ ժողովուրդ մը, և թէ՛ իբր երջանկագոյն երկրի մը բնակիչներ, իրենց ձեռքէն եկած ամէն օգնութիւնն ընեն յիշեալ գաւառաց ժողովուրդն ամբողջապէս կործանելու վտանգէն ազատելու համար։ Ես, և մեր (Անգլիական մասնախումբին) յաջորդութեանց մէջ անուններն յիշուած անձինք՝ հանգանակութիւններն ընդունելու պաշտօն ունիմք»։ — Լէտի Սթրէնկֆօրտի յիշած հեռագիրը՝ Թայմզ լրագրին Գ. Պոլսոյ թղթակցին կողմանէ մարտ 5 թուականաւ քաշուած հետևեալ հեռագիրն էր, որ Հայաստանի սովուն վրա մայրաքաղաքիս հայ լրագրաց հրատարակած տեղեկութեանց մէկ բովանդակութիւնն է։ — «Աղեկտուր լուրեր կուգան Հայաստանի սովահար գաւառներէն։ Միայն Վանայ մէջ արդէն 52 հոգի սովամահ եղած են կըսուի։ Հազարաւոր գիւղացիք մօտակայ Պարսկական գաւառները գաղթել կը ջանան, ճանբաները թանձր ձիւնով պատած լինելով շատ մարդիկ ուղևորութեան միջոցին ցուրտէ և յոգնութենէ կը մեռնին»։

Այսպէս ահա, շնորհիւ անհեռատեսութեան կամ անհոգութեան, գործերն ա՛յսպիսի վիճակի մը հասած են Հայաստանի ամենէն բազմահայ գաւառաց մէջ, որ եթէ ազգը մինչև ցարդ ցուցածէն բոլորովին տարբեր հայրենասիրութիւն մը ցուցնելով՝ անմիջապէս օգնութեան չը հասնի, երկրաչափական ճշմարտութեանց չափ ստոյգ է որ հազարաւոր Հայեր, և անոնց հետ անշուշտ ուրիշ մարդիկ ալ՝ սովամահ պիտի լինին, կամ աղէն անդին պիտի ցրուին՝ թշուառագոյն վիճակի մը մէջ գտնելու իրենց թշուառ կենաց վախճանը։ Մեք ընդհանրապէս կը սիրեմք ցնորքներով ապրել, և կը կարծեմք թէ սովելոց Հայկական մասնախմբին քանի մը շաբաթը մի անգամ Ալաշկերտի կամ Պայազիտի և կամ Վանայ կողմը դրկել կրցած 500-ական կամ 600-ական ոսկիներն այս անհուն թշուառութեան առջև նշանակութիւն պիտի ունենան։ Կը ցաւիմք որ այս հանգանակութեան մասնակցողներէն հարիւրաւոր ազգայինք մի միայն դժնդակ պարտականութիւն մը կատարած լինելու համար և կամ յամօթոյ քանի մը դրուշ կուտան. այնպիսի անձինք, որք առանց իրենց պիտոյքէն մէջ անդարմանելի չքաւորութիւն պատճառելու կրնային քանի մը մէճիտիէ կամ քանի մ'ոսկի տալ այս սովատանջ Հայոց օգնութեան համար, — բաւական կը համարին տասն դրուշ կամ աւելի քիչ տալ, թերևս մտածելով որ լրագրոյ մը մէջ իրենց անունը տող մը տեղ գրաւելու համար անկէց աւելի վարձք չը պիտի պահանջուէր։ Դարձեալ այնպիսի անձինք, որք առանց մեծ զոհողութիւն մ՚ըրած լինելու կրնային քանի մը հարիւր ոսկի տալ, հինգով տասնով կը բաւականան։ Այնպէս չէ սակայն որ ազգ մը կը փրկուի վտանգներու ամենէն սարսափելիէն, այսպէս չէ որ հայրենասիրութիւն ու ազգասիրութիւն 'ի գործ կը դրուի, և այսպէս չէ որ մարդասիրութեան պարտականութիւնները կը կատարուին։ Մեր ամեն բարի և օգտակար ձեռնարկները մի միայն յայցեր եղած են, և ցաւալի է որ մինչև ցարդ մեր հանգանակութիւններն ալ տարբեր հանգամանք մը չեն ունեցած։

Ուստի դարձեալ կը կրկնեմք մեր հրաւէրն առ համայն ազգայինս, որպէս զի վտանգին մեծութիւնն և վիճակին ծանրութիւնը լրջօրէն ի նկատ առնլով՝ փութան իրենց բոլոր կրցածովն օգնութեան հասնիլ մեր սովատանջ ազգայնոց։ Յիշելու է որ հոս ամեն երեկոյ ամեն Հայու տուն առաւել կամ նուազ տարբերութեամբ եղած անօգուտ ծախքերը շաբաթներով հարիւրաւոր Հայ ընտանիքներ բաւոյդ մահէ մ՚ազատելու բաւական կը լինին Հայաստանի գաւառաց մէջ, եթէ այդ անօգուտ ծախքերն ընող ազգայինք՝ բարեգործութիւնն ու ազգասիրութիւնը դէթ վայրկենի մը համար մարմնական հաճոյքներէ վեր բռնել գիտնան։ Յիշելու է որ մեծ վտանգաց առջև մեծ զոհողութիւնք հարկ են և թէ երկու երեք ամսէ ի վեր հազիւ 3—4000 ոսկի տալով ազգը զոհողութիւն կոչուելու բան մը չէ ըրած տակաւին։ Վերջապէս, յիշելու է թէ մեք այժմ սովուն ամենասաստիկ ժամանակին մէջ եմք, թէ ամեն դանդաղութիւն մահաբեր է այժմ, և թէ ամեն անոնք, որ քիչ շատ մարդասիրական և ազգասիրական զգացմունք կը կրեն իրենց սրտին մէջ, ա՛յնպէս պէտք է գործեն, որ իրենց օգնութիւններն այս երկու երեք ամիսներուս մէջ կարենան զգալի սփոփանք մը յառաջ բերել մանաւանդ Վանայ, Պայազիտի, Ալաշկերտի և Բասենի սովեալ ազգայնոց վիճակին։

Միւս կողմէն, կը սիրեմք յուսալ որ Տիկին Սթրէնկֆօրտ նախանձելի օրինակ մը պիտի լինի մեր Հայ տիկնանց, և ասոնք ալ թէ իրենց մէջէն և թէ օտարազգի տիկնանց Ճ օգնութիւն հաւաքելու համար ամեն կրցածնին պիտի ընեն։ Մեծաւ գոհութեամբ կը տեսնեմք թէ արդէն այսպիսի շարժում մ'եղած է, և թէ Հայ տիկնանց մասնախումբ մը կազմուած է Հայաստանի սովատանջ ազգայնոց համար օգնութիւն հաւաքելու գովելի նպատակաւ։ Իրաւ է որ այս ձեռնարկն աւելի կանուխ կրնար լինել, բայց բարեգործութիւնը բարեգործութիւն է միշտ, և այժմ իսկ հայ կնկան սեռն իրական օժանդակութիւն մը կրնայ մատուցանել մեր թշուառ ազգայնոց օգնելու համար եղած ջանից։ Կը յուսամք որ Հայ տիկնանց մասնախումբն յաջողութեամբ կը կատարէ իւր պաշտօնն, և ամեն կողմէ համակրութիւն ու աջակցութիւն վայելելով, իւր ազգասիրական և մարդասիրական ազնիւ ձեռնարկն արժանապէս 'ի գլուխ կը հանէ։

(Մասիս)

ԻՏԱԼԻԱ

—

Լրագիրների մէջ տպված է հետևեալ թղթակցութիւնը Հռոմից։

Իտալիայի զինուորական բիւջետը առանձնապէս գրաւում է Հռոմի քաղաքական շըրջանների ուշադրութիւնը։ Այդ բիւջետի թւերից քաղաքագէտները կամենում են իմանալ ժամանակեան կառավարութեան հայացքները, նրա յարաբերութիւնները միւս պետութիւնների հետ և որոշել արդեօք խաղաղութիւն է լինելու, թէ պատերազմ։ Զատկից առաջ իտալական կառավարութիւնը մեկնեց իր հայացքները Իտալիայի յարաբերութիւնների մասին օտար պետութիւնների հետ, կառավարութեան այդ յայտնութիւնները հանգըստացնող բնաւորութիւն ունէին։ Այնու ամենայնիւ իտալացի քաղաքագէտները պատերազմ էին գուշակում, 'ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ այս տարվայ զինուորական ծախսերի բիւջետը, անցեալ տարվայ հետ համեմատելով, մեծացրած է։ Ինչպէս զինուորական բիւջետը շատ աննշան թւով է շատացրած և այդ հանգամանքը կառավարութիւնը մեկնում է նրանով, որ մի քանի մթերքները թանգացել են և բացի այդ որ զինուորական վարչութեան մէջ հարկաւոր է մի քանի վերանորոգութիւններ մըտցնել։ Առհասարակ զինուորական բիւջետի շատանալը պէտք է առիթ չը տայ պատերազմի մասին խօսելու, բայց Իտալիան մեծ պետութիւն է և իր փոքր հասակում սիրում է հետևել միւս պետութիւնների օրինակին։ Մեծ պետութիւնները վախենում են պատերազմից և Իտալիայի քաղաքագէտները նոյնպէս պարտականութիւն են համարում պատերազմի սպասել։

Իտալացիների նշանաւոր մեծամասնութիւնը պատերազմ բոլորովին չէ ցանկանում, միայն անհրաժեշտ է համարում պատրաստ լինել, այնու ամենայնիւ այդ պատրաստութիւնն էլ միայն պաշտպանողական բնաւորութիւն ունի։ Իտալացիները վախենում են որ Աւստրիան կաշխատէ խլել Իտալիայից իտալական այն նահանգները, որոնց նա վերջին 20 տարիների ընթացքում կորցրել է։ Իտալացիք կամենում են պատրաստ լինել և հարկաւոր դէպքում պաշտպանել իրանց հայրենիքի ամբողջութիւնը։

Իտալացիները չափազանց հետաքրքրվում էին անգլիական պարլամենտական ընտրութիւններով։ Նրանց կարծիքով եւրոպական պատերազմը կամ խաղաղութիւնը այդ ընտրութիւններից էր կախված։

Նրանք հաւատացած էին, որ, եթէ անգլիական պահպանողական կուսակցութիւնը յաղթող հանդիսանար, Բիկոնսֆիլդի մինիստրութիւնը կը պաշտպանէր Աւստրօ-գերմանական դաշնակցութիւնը, իսկ Աւստրիան պատերազմ կը յայտնէր Արևելքում։ Իտալացիների համար մի և նոյն էր, թէ ի՞նչ տեսակ պատերազմ կը լինէր դա, միայն նրանք մտածում էին, որ ուժեղ դաշնակից ունենալով, Աւստրիան կարող էր անհանգստացնել Իտալիային։ Անգլիական ընտրութիւնների ժամանակ ազատամիտ կուսակցութիւնը յաղթող հանդիսացաւ, կազմվեցաւ Գլադստոնի մինիստրութիւնը և իտալացիք հանգստացան, որովհետև գիտեն, որ Գլադստոն Աւստրօ-Գերմանական դաշնակցութիւնը չի պաշտպանի։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՎԻԵՆՆԱ, 11/23 մայիսի։ Սպասում են, որ անգլիական նոր դեսպան Գօշեն կը հասնի Կ. Պոլիս հինգշաբթի կամ ուրբաթ և անյապաղ կը սկսի իր գործի կատարելը։ Այն գործողութիւնը, որ վերաբերում է պետութիւններից Բ. Դրանը ուղղած միատեսակ պահանջի կազմելուն, կը սկսվի այն ժամանակ, երբ Գօշեն հարկաւոր տեղեկութիւններ կը հաւաքի Կ. Պոլսի մէջ։ Ինչպէս լսվում է այդ միատեսակ պահանջի բնագրի կազմելը կը կատարվի Կ. Պոլսի մէջ դեսպանների ընդհանուր աշխատանքներով։ Այդ դօկումենտով Բ. Դրնից կը պահանջվի, որ նա իրագործի Բեռլինի դաշնագիրը Հայաստանի, Չերնոգորիայի և Յունաստանի վերաբերութեամբ և այժմեանից երաշխաւորի այն տեղի ապահովութիւնը, որտեղ կը հաւաքվի սահմանները որոշող մասնաժողովը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 մայիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շըջանի արժէ 93 ր. 75 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 62 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 226 ր. 75 կ., երկրորդ 220 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 62 կ., երկրորդ 90 ր. 75 կ., երրորդ 90 ր. 62 կ., ոսկի 7 ր. 77 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25¼ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 215 մարկ 50 պֆ., Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ